

Johtaja Mari Pantsar, projektijohtaja Kari Herlevi

18.8.2017

Vastausosoite: kirjaamo@ym.fi**Viite:** Ympäristöministeriön kirjallinen lausuntopyyntö valtakunnallisen jättesuunnitelman luonnoksesta vuoteen 2023 13.6.2017**Asia: Valtakunnallisen jättesuunnitelman luonnos vuoteen 2023**

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra kiittää mahdollisuudesta esittää näkemyksensä valtakunnallisen jättesuunnitelman luonnoksesta. Otamme kantaa erityisesti kiertotalouden näkökulmasta. Lausunnon liitteessä esitämme lisäksi yksityiskohtaisia kommentteja jättesuunnitelman luonnokseen.

Kiertotalous pyrkii maksimoimaan tuotteiden, komponenttien ja materiaalien sekä niihin sitoutuneen arvon kiertoa taloudessa mahdollisimman pitkään. Kiertotaloudessa tuotanto ja käyttö suunnitellaan siten, että materiaalit ja niiden arvo säilyvät kierrossa, jolloin syntyy mahdollisimman vähän hukkaa ja jätettä.

Sitrان johdolla vuonna 2016 laadittu Suomen kiertotalouden tiekartta nostaa esille kiertotalouden parhaita käytäntöjä ja pilotteja, jotka ovat monistettavissa ja tarjoavat lisäarvoa kansallisesti. Ensimmäisten avainhankkeiden ja pilottien toteutus on parhaillaan käynnissä ja Sitran koordinoimana tiekartta täydennetään uusilla toimenpiteillä. Valtakunnalliseen jättesuunnitelman toimenpiteissä on osin kiertotalouden tiekartan kanssa yhteneviä toimenpiteitä. Näemme, että kiertotalouden tiekartta ja valtakunnallinen jättesuunnitelma ovat toisiaan täydentäviä ja tukevia.

Suunnittelun aikana visioitu jätteen synnyn ja ehkäisyn tavoitetilä (luku 2.) vuoteen 2030 on monipuolinen, mutta kiertotalouden näkökulmasta Sitra toivoo siihen lisättävän vielä yhden kohdan: Tuotteiden suunnittelussa huomioidaan materiaalien, komponenttien sekä tuotteen kierrätettävyyden ja elinkaaren pidentäminen huollettavuudella ja kestävillä materiaalivalinnoilla.

Paremmen säätelyn näkökulmasta jätteisiin liittyvää lainsäädäntöä on yksinkertaistettava. Tavoitteena tulisi olla lainsäädäntö, jossa jätepoliittiset tavoitteet sekä jätevirtoja koskevat yleiset ohjeet ja määräykset on koottu yhteen ja esitetty selkeästi tavoitetasoista tinkimättä. Parempi ohjeistus helpottaisi sivuvirtojen ja jätteiden hyödyntäjää, kun vaatimukset ja ohjeet olisivat toimijoiden suuntaan selkeät. Tällä voidaan saavuttaa myös merkittäviä säästöjä hallinnollisissa kuluissa. Jätelainsäädännön jättemääritelmää on väljennettävä siten, että vaarattomilla kierrätysmateriaaleilla on sama asema markkinoilla kuin neitseellisillä materiaaleilla.

Ensisijaisesti on vähennettävä syntyvän jätteen määrää ja haitallisuutta. Jos jätettä kuitenkin syntyy, jätteen haltijan on ensisijaisesti valmistettava jäte uudelleenkäyttöä varten tai toissijaisesti kierrätettävä se. Jos kierrätys ei ole mahdollista, jätteen haltijan on hyödynnettävä jäte muulla tavoin, mukaan lukien hyödyntäminen energiana. Jos hyödyntäminen ei ole mahdollista, jäte on loppukäsiteltävä.

18.8.2017

Liite: Yksityiskohtaisia kommentteja valtakunnallisen jätesuunnitelman luonnokseen**Luku 3 Jätehuollon kapasiteettitarve ja sijoittumisperuste**

Jätteiden käsittelytarpeita käsittelevässä luvussa 3.1. kohdassa Biologinen käsittely. Lauseeseen "Erityisesti tarvitaan yhden tai useamman tilan yhteisiä biokaasulaitoksia käsittelemään lantaa." esitämme lisättäväksi "ja muita biomassoja".

Tarvitaan alueellista yhteistyötä kunnan, kuluttajien ja maatalojen välillä, jotta saadaan biokaasulaitoksille kattavasti erilaisia syötteitä lyhyiden välimatkojen päästä. Biokaasun hyötykäyttöä liikenteessä ja muissa ratkaisuissa on samalla edistettävä.

Kohdassa Muu kierrätys on lause Sähkö- ja elektroniikkaromun kierrätyksen kehittämisestä. Lisäpanostuksia tarvitaan erityisesti pilotointiin ja investointeihin. Tarvitaan lisää mahdollisuuksia konsortiohankkeiden käynnistämiseksi ja rahoitukselle.

Sähkö- ja elektroniikkaromun kierrätyksen kehittämisestä voisi olla suunnitelmassa kokonaan oma kappaleensa. Arvokkaiden maametallien kierrätyksen ratkaisemiselle ja erotustekniikoiden kehittämiselle on maailmanlaajuisista kysyntää, johon Suomi voisi vastata.

Luku 3.3. Käsittelylaitosten sijoittumisperusteet

Viimeinen kappale, kohta kiertotalous ja teolliset symbioosit. Kuntien, kotitalouksien ja alueellisten toimijoiden on tehtävä saumatonta yhteistyötä uusien symbioosien rakentamiseksi myös toimialoja ylittävien ratkaisujen osalta.

Luku 4. Valtakunnallisen jätesuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet vuoteen 2023

Toimenpide 1.1. Luodaan jätetietojärjestelmä jätteiden jäljitettävyyden ja tilastoinnin parantamiseksi sekä kierrätysmarkkinoiden kasvattamiseksi.

Järjestelmässä hyödynnettävä Palveluväylää ja tehtävä mahdolliseksi eri alojen välinen vuorovaikutus ja yhteistyö. On pyrittävä tarjoamaan jakeita kaikkien sektoreiden käytettäväksi ja kehitettäväksi.

Toimenpide 1.7. Lisätään perus- ja ammatillisen tason sekä ylemmän tason opetussuunnitelmiin perusteet kiertotaloudesta

Tässä voidaan mainita myös Sitran rahoittamat Suomen kiertotalouden tiekarttaan kuuluvat koulutushankkeet.

Toimenpide 1.9. Selvitetään kiertotalouden asettamat vaatimukset kaavoituksessa jätehuollon näkökulmasta ja laaditaan ohjeistus kaavoittajille. Kauppakeskuksien asemaa kierrätyskeskuksina tulisi vahvistaa

Kauppakeskuksille voitaisiin asettaa vaatimus kierrätyspisteistä ja kannustaa kierrätyskeskuksia yhteistyöhön kauppakeskusten kanssa ja muokkaan toimintaansa kilpailukykyiseksi tai osaksi kauppakeskusta.

6. Tavoite: Ruokahävikki puolitetaan vuoteen 2030 mennessä

Toimenpide 6.1. Laaditaan Suomen ruokahävikin vähentämisstrategia

18.8.2017

Sisältääkö strategia myös koko ruokajärjestelmän seurantajärjestelmän kehittämisen ja toteuttamisen (ei vain indikaattorit)? Strategian sijaan voitaisiin puhua konkreettisemmin toimintasuunnitelmasta.

Toimenpide 6.2. Ruokasektorilla otetaan käyttöön ruokahävikin vähentämistä edistävä vapaaehtoinen materiaalitehokkuussitoumus

Vapaaehtoinen materiaalitehokkuussitoumus ruokasektorille on erinomainen ehdotus. Vastuutahoihin lisäisimme vielä Matkailu- ja ravintolapalvelut ry.:n

Ruokahävikin synnyn ehkäisy on tärkeää, ja yhtä tärkeää on se, että kun ruokahävikkiä syntyy vähittäiskaupasta ja teollisuudesta, se hyödynnetään järkevällä tavalla ammattimaisesti. Vantaan Yhteinen pöytä on yksi esimerkki toimintamallista, joka säästää vaivaa ja kustannuksia keskittämällä ruuan kuljetukset ja lajittelun. Malli myös lisää ruuan sosiaalista kestävyyttä työllistämistoimien ja yhteisöllisen ruokailun kautta. Tätä, ja muita hyviä toimintamalleja, tulee monistaa Suomessa ja maailmalla.

7. Tavoite: Kaikesta syntyvästä yhdyskuntajätteen sisältämästä biojätteestä kierrätetään 60% toimenpide 7.5. Tehostetaan entisestään biojätteen lajitteluneuvontaa asukkaille ja kehitetään keräysjärjestelmiä. Lisäys: Vaaditaan myös pienemmiltä taloyhtiöiltä biojätteen keräyksen mahdollistamista kaikille asukkaille.

8. Tavoite: Kierrätysraaka-aineista valmistettujen lannoitevalmisteiden käyttö lisääntyy ja niillä korvataan neitseellisistä raaka-aineista valmistettuja lannoitteita

Toimenpiteeseen 8.1. voisi lisätä sanan "kokeilu", eli lisätään tutkimus- ja kokeilurahoitusta kierrätyslannoitevalmisteista sekä ravinteiden talteenotosta jätteistä.

Hankintojen avulla on mahdollista edistää kierrätyslannoitteiden käyttöä. Valtioneuvoston periaatepäätös julkisista elintarvike- ja ruokapalveluhankinnoista sisältää myös innovatiiviset elintarvikehankinnat. Innovatiivisten hankintojen avulla voitaisiin myös edistää kierrätyslannoitteiden käyttöä ruuan tuotannossa tai agro-ekologisissa symbiooseissa tuotetun ruuan tuottamista. Motiva on laatinut ohjeistuksen periaatepäätöksen toimeenpanosta (<http://motivanhankintapalvelu.fi/elintarvikkeet>), mutta ohjeistus ei kata innovatiivisia elintarvikehankintoja tai ravinteiden kierrätystä.

Ehdotettu uusi toimenpide: Julkisilla hankinnoilla edistetään innovatiivisia elintarvikehankintoja. Esimerkiksi Motiva ohjeistus koskien valtioneuvoston periaatepäätöstä vastuullisista elintarvikehankinnoista tulisi laajentaa kattamaan myös innovatiiviset elintarvikehankinnat ja myös kierrätyslannoitteilla tuotetun ruuan hankinta.

Asetus maidon ja lihan alkuperämerkinnöistä kuluttajapakkauksissa astui voimaan 1.6.2017. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriöstä on lausunnolla asetusluonnos koskien tarjoilupaikoissa tarjottavien aterioiden ainesosana käytetyn lihan ja kalan alkuperämaan ilmoittamisesta kuluttajille. Alkuperämaan ilmoittaminen kertoo jonkin verran ruuan tuotantotavasta kuluttajalle. Tulevaisuudessa on kuitenkin edelleen lisättävä tarkempien ruuan alkuperätietojen esittämistä kuluttajille. Tämä tieto voisi sisältää myös esimerkiksi sen, onko ruuan tuotannossa käytetty kierrätyslannoitteita tai onko ruoka tuotettu agro-ekologisissa symbiooseissa.

Ehdotettu uusi toimenpide: Kehitetään ruuan alkuperämerkintöjä niin, että kuluttajalla on nykyistä paremmat mahdollisuudet tietää, miten ruoka on tuotettu (ml. onko tuotannossa käytetty kierrätyslannoitteita tai onko ruoka tuotettu agro-ekologisissa symbiooseissa).

18.8.2017

Jätevedenpuhdistuksessa on suuria alueellisia eroja. Hajakuormituksen määrää tulisi vähentää sekä typen että fosforin osalta. Myös sisämaassa sijaitsevien kaupunkien typen ja fosforin talteenottoa ja hyödyntämistä tulee lisätä. On hyvä seurata uusimpia tutkimustuloksia jätevesien typen hyödyntämisestä.

Valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa ei käsitellä kuluttajien ruokavalion koostumusta ja sitä, miten se vaikuttaa jätevesien ravinteiden koostumukseen. Jos ruokavalio on hyvin proteiinipitoinen, niin elimistö ei pysty hyödyntämään kaikkea proteiinia, jolloin ylimäärä valuu typpipäästöinä jätevesiin. Eläinperäisten tuotteiden kulutuksen vähentäminen vähentäisi siis myös jätevesien typpipitoisuuksia.

9. Tavoite: Yhdyskuntajätemäärän kasvu hidastuu suhteessa bruttokansantuotteeseen ja saavutetaan suhteellinen irtikykentä

Toimenpide 9.1. Otetaan käyttöön alempi ALV-kanta polkupyörien, kenkien, nahkatavaroiden, vaatteiden ja kodin tekstiilien korjauspalveluille.

Voisiko ehdotettu ALV alennus koskea laajempaa tuotevalikoimaa, esim. kodinkoneet, tietokoneet, puhelimet?

Ehdotamme uudeksi toimenpiteeksi nykyisen kotitalousvähennyksen laajentamista niin, että em. korjauspalvelut (myös muualla kuin kotona tehtävät) sisältyisivät sen piiriin.